4° TV
KRANT SHOP ABONNEMENT KLANTENDIENST

"De toneelspeler heeft niets. En dat is best veel"

18-03-15, 14.20u - Jan Debackere

LEES LATER

©Joris Casaer 2

Ze zijn intussen al meer dan twintig jaar compagnons de route: Sara De Bosschere en Jan Joris Lamers. Zij bij het Antwerpse collectief de Roovers, hij bij dat beroemde Nederlandse oergezelschap, Maatschappij Discordia. In hun gedeelde kijk op toneel staat maar één ding vast: dat alles voortdurend op losse schroeven staat.

Lees later Deel Deel
0 shares

Momenteel toeren ze met 'Ik in het blauw', een voorstelling over de laatste ogenblikken van schrijfster Virginia Woolf. Een voorstelling die elke avond anders uitvalt en gestaag gegroeid is uit een periode van gezamenlijk lezen, praten en wandelen. Het bekende vermijden, het moment verschalken, en vooral: blijven bewegen. Het is in een notendop de manier waarop Maatschappij Discordia al dertig jaar, de Roovers al twintig jaar toneel maken.

SHARE

'Er wordt vaak gevraagd

wat de 'methode-Discordia' is, maar er is helemaal geen methode. Iedere keer opnieuw zijn er andere mensen die het doen'

JAN JORIS LAMERS

Sara, twintig jaar geleden studeerde je af aan Studio Herman Teirlinck met Schillers Die Räuber, onder begeleiding van Jan Joris Lamers. Dat project zou leiden tot de oprichting van de Roovers.
De Bosschere: "Die Räuber was voor mij de kennismaking met een nieuwe houding tegenover toneelspelen: het besef dat je geen invuloefening doet van iets dat je vooraf hebt bedacht, maar dat je alles op het moment zelf laat ontstaan. Een bevrijding. Spannend ook, want om je over te geven aan het onbekende moet je erop vertrouwen dat het mysterie zich zal openplooien eens het publiek er is - pas in hun aanwezigheid bestaat de voorstelling echt."

Lamers: "Maar wat jij nu omschrijft, Sara, gaat niet enkel over Discordia, het gaat over de toneelspeler in het algemeen. Als het toneel zich niet te midden zijn publiek telkens weer heruitvindt, bestaat het gewoon niet."

De Bosschere: "Natuurlijk, maar het is niet evident om de rust te vinden, om de condities te creëren waarin dat soort ontmoeting tussen speler en publiek kan plaatsvinden. Discordia heeft dat altijd geprobeerd. En dat is waarom ik het nog steeds zo leuk vind, maar ook zo noodzakelijk, om met Joris te werken."

Intussen ben ook jij een ervaren actrice. Bleef er tijdens het maakproces nog iets over van de verhouding leermeester-pupil?
Lamers: "Ik heb die verhouding nooit zo gevoeld. Het is niet omdat je lesgeeft op

een school dat je het gevoel hebt een autoriteitsvolle figuur te zijn. Ik ben zelf nogal praktisch ingesteld. Ik vind het leuk om mensen dingen te leren die eenvoudig uit te leggen zijn, omdat je ze samen kunt doen. Wat het meest lijkt op vakmanschap is vaak gewoon routine. Maar het toelaten van dingen die uit elkaar lijken te vallen, die onhandig en onvolledig zijn - daarin kan je vanalles ontdekken."

De Bosschere: "Ik hoef die autoriteit evenmin, maar ik bewonder Jan Joris' manier van werken, als een schilder: veel praten, lezen, kijken, denken en verzamelen - tot het moment aanbreekt dat de eerste lijn op het doek moet komen. Hij is geconcentreerd op zoek naar de juiste manier om dieper liggende betekenissen zichtbaar te maken. Dat vind ik nog steeds prachtig om te zien. Daarnaast is het natuurlijk ook een feit dat Joris een wandelende encyclopedie is. (tot hem) Jij weet zo ongelooflijk veel over zo veel... maar ik vind dat geweldig. Ik voel me daar helemaal niet door bedreigd."

Vóór 'Ik in het blauw' was het alweer een tijd geleden dat jullie nog samen op scène stonden. Hoe verliep het weerzien?
Lamers: "Ik heb me daar weinig vragen bij gesteld. We zijn begonnen. Het interessante is dat we in tussentijd allebei projecten hebben gedaan die ons tot nieuwe inzichten hebben geleid. Die ervaringen hebben we op elkaar overgedragen. Er wordt vaak gevraagd wat de 'methode-Discordia' is, maar er is helemaal geen methode. Iedere keer opnieuw zijn er andere mensen die het doen, en de mensen die het doen zijn iedere keer anders, en zo levert elke ontmoeting zijn eigen methodiek op."

Jazzy Hamlet

Het zorgt voor een risicovolle manier van werken - los van

©Joris Casaer

routine, telkens opnieuw beginnen van nul. Met telkens die afgrond van de mislukking die gaapt.
Lamers: "Ik mag het hopen, want de mislukking, daar heb je wat aan, tenminste als het erover gaat dat de voorstelling godzijdank iets anders is geworden dan wat je had bedacht. Dat is wat Beckett ook zegt: fail again, fail better."

De Bosschere: "Soms schuilt de oplossing voor een voorstelling in haar mislukking. Toen wij Joris leerden kennen op de toneelschool speelden wij Hamlet, en dat ging helemaal verkeerd. Er was ruzie, het klikte niet. Wij hadden een huisje gebouwd, maar uiteindelijk sloopten we de vier muren, zodat het een vloer werd waarop we konden springen. Hamlet werd een vitalistische freejazzoefening; We wonnen er een prijs mee in Amsterdam."

Kennen jullie dat na al die jaren nog: de angst voor het witte blad, of in jullie geval: de lege ruimte?
De Bosschere: "Verschrikkelijk! Iedere keer opnieuw pure paniek, alsof je nog nooit een potlood hebt vastgehad."

Lamers: "Wat je nu beschrijft, Sara, daaraan ben je natuurlijk verslaafd."

De Bosschere: "Denk je dat?"

Lamers: "Tuurlijk. Dat is verslaving. Het is een klassiek verschijnsel bij de toneelspeler: de angst dat dat hij niets heeft. En het is nog waar ook, want hij heeft niks, behalve z'n geheugen en een groeiende bagage aan inzicht en ervaringen. Al bij al is dat best veel. Robbie Cleiren zie het een tijd geleden nog op de televisie: als er helemaal niets meer is, dan zet de toneelspeler twee kartonnen dozen en wat stokken op straat en doet hij het daarmee. Maar dat moet je natuurlijk niet hardop gaan zeggen, want dan nemen ze je alles af." (grijnst)

Een klein vlammetje

Net dat gebeurde in 2001 al eens, en in 2013 opnieuw: Maatschappij Discordia verloor zijn subsidies. Hoe vangen jullie dat op?
Lamers: "Maatschappij Discordia doet meer dan voorstellingen maken alleen, we zijn een onderzoeksinstituut, we werken in die hoedanigheid ook samen met scholen en jonge gezelschappen die zich net aandienen. We hebben een rol te vervullen. We maken trouwens ook niet minder voorstellingen dan vroeger, alleen is de spreiding kleiner."

De Bosschere: "Het blijft toch een kwetsbare situatie, hoe lang kunnen jullie dat nog volhouden?"

Lamers: "Ook na 2001 hebben we zeven jaar uitgehouden zonder subsidies. We zijn blijven doorgaan en we zijn daar zelfs niet wezenlijk ongelukkiger door geworden. We branden nog, als een klein vlammetje."

Intussen zijn ook in Vlaanderen de kunstbezuinigingen een feit. Maar

over die kunstpolitieke actualiteit valt in jullie voorstellingen weinig te vernemen.
Lamers: "Ik heb me nooit bezig gehouden met de dagdagelijkse politiek, omdat ik altijd heb geweten dat het politieke in onze voorstellingen zat, intrinsiek, zoals het eigenlijk in alles zit. Ik denk dat je in wezen op elk moment in de tijd alle stukken kunt spelen. Je moet niet de wereld in een steen proberen vatten, je moet de steen openhakken zodat daar die wereld uit komt."

"Je gaat naar theater om je te verzetten en om je te laten verzetten," zei jij ooit, Jan Joris. Maar is er vandaag geen concreter, praktischer verzet nodig - moeten we niet gewoon weer de straat op?
Lamers: "O jawel! Dat ook, natuurlijk. Toen er drie jaar geleden betoogd werd tegen de kunstbezuinigingen in Nederland ben ik daarbij zelfs opgepakt. Iemand maakte daar een foto van en toen kreeg je commentaren: 'God, dat ze die oude man hebben opgepakt, wat een lullen zeg.' (lacht, dan ernstig) Uiteindelijk is het natuurlijk alleen maar een leuk verhaal. Je schiet er helemaal niets mee op."

Waar schiet je wel iets mee op? Welke soort van verzet heeft wel zin?
Lamers: "De weigering om je aan te passen. Het grootste gevaar op dit moment is niet dat er veel mensen werkeloos zullen worden, wel dat mensen dingen gaan maken die ze niet willen maken. Dat vind ik zeer onheilspellend."

Zijn jullie desondanks hoopvol voor de toekomst - voor een nieuwe generatie toneelspelers?
De Bosschere: "Als ik niet hoopvol zou zijn, zou ik dit niet meer doen."

Lamers: "Ach, de toneelspeler zal niet verdwijnen, hij bestaat al duizenden jaren,

en in al die eeuwen is hij vaker verguisd dan geprezen. Neen, het grootste probleem vandaag is dat het toneelspelen een eenzame bezigheid is geworden. De toneelspeler staat niet meer midden in de maatschappij, zoals vroeger het geval was. Vandaag is toneel een literaire oefening geworden, die zich ergens in de marge afspeelt."

Wat moeten we daaraan doen?
Lamers: "Daar moeten we vooral niet over zeuren. Het toneel is de spiegel van zijn tijd. De grote onverschilligheid van het publiek ten aanzien van politiek, het wantrouwen tegenover de democratie, dat hele ongeordende tijdperk waarin wij leven - dat is de tijd waar we het mee hebben te doen. Laat het ons daar mee doen."

'Ik in het blauw', op 17 & 18/3 in het STUK, Leuven, op 19 & 20/3 in Monty, Antwerpen, www.stuk.be, www.monty.be.

LEES MEER OVER

Theater | Provincie Antwerpen | Showbizz & Cultuur | Amsterdam | Antwerpen | DM Select | België | Noord-Holland | Nederland

Lees later Deel Deel
0 shares

NU IN HET NIEUWS

ANALYSE
Griekenland stevent snel af op faillissement

AANSLAG TUNIS
"Link met IS

nergens sterker"

MUZIEK

Kunnen we jongeren nog overtuigen van klassieke muziek?

BEDROG IN SPEL?

Missie naar Mars: "gebakken lucht"

Zo snel mogelijk op de hoogte van alle nieuwsupdates? Volg De Morgen op Twitter

volg ons

MEEST GELEZEN | MEEST RECENT

1. "Link met IS nergens sterker"
2. Fiscus verhevigt jacht op verborgen tweede woningen
3. Griekenland stevent snel af op faillissement
4. John Crombez is veel te licht weggekomen voor de deontologische commissie
5. Missie naar Mars: "gebakken lucht"

GESPONSORDE LINKS

SPANNEND KAARTSPEL

DM

Select. Kiosk. Voordelen.

1 Wordt Sven Ornelis de nieuwe Jeroen Meus?

2 "Ze zien ons als de sukkels die de rekening betalen"

3 Gorkibassist Erik Van Biesen start nieuw project: "De grootste paniek ebt stilaan weg"

4 Waarom de dodelijk efficiënte formule van K3 wel een hitmachine móest worden

5 "De toneelspeler heeft niets. En dat is best veel"

MUST READS

CRISIS IN OEKRAÏNE

Bestand Oekraïne staat op instorten

BINNENLAND

Buitenland pompt meer geld in België

GENT

Laatste peepshow van Gent sluit de deuren

FRAUDEBESTRIJDING

Crombez: "Fraudeurs niet meer naar gevangenis? Kan niet!"

STANDPUNT

John Crombez is veel te licht weggekomen voor de deontologische commissie

GOESTING

Vanaf vandaag: gratis
Goesting bij de krant

CULINAIR

Wat een rotte boel, die sterrenkeuken

EXPO

De kracht van verf: Jan Vanriet oogst succes van Brussel tot Moskou

5 MEEST GEDEELDE ARTIKELS

GEZONDHEID

Baby's die borstvoeding krijgen zijn succesvoller in latere leven

♥ 725

LEUKEMIE

Doorbraak in leukemieonderzoek: methode ontdekt om cellen om te vormen

339

COLUMN

U kunt met zijn allen de boom in met dat 'gendercorrect' denken

89

OPINIE

Overal doen we onze kinderen tekort: Is dat de maatschappij waarin we willen leven?

79

ISLAMITISCHE STAAT

Obama: "Opkomst IS is onbedoeld gevolg van Bush' invasie in Irak"

79

MUZIEK

- Kunnen we jongeren nog overtuigen van klassieke muziek?
- Dance met een eigen twist
- 'Jezus' niet welkom op Glastonbury

FILM

- John Williams maakt voor het eerst in 30 jaar geen muziek voor Spielberg-film
- Docu-film over Amy Winehouse met niet

eerder uitgebrachte muziek
- Leven Angela Merkel wordt verfilmd

TV & MEDIA
- Vanaf vandaag: gratis Goesting bij de krant
- Tom Cruise vraagt 13 miljoen voor villa Hollywood
- Pharrell Williams uitgeroepen tot stijlicoon van 2014

TECHNOLOGIE
- Waarom internetreuzen elkaar altijd na-apen
- 'Woolfe: The Red Hood Diaries' is een licht beschadigd meesterwerkje
- Illegale Windowsgebruikers krijgen gratis update naar legale versie

PODIUM
- De Munt speelt volgend seizoen op verplaatsing
- Meer dan 7 miljoen euro opbrengsten voor Muntschouwburg in 2014
- "De toneelspeler heeft niets. En dat is best veel"

EXPO
- Zo krachtig kan verf zijn
- Anton Corbijn: "Die foto's uitzoeken was veel emotioneler dan ik gedacht had"
- Verborgen Rembrandts plotseling op de markt

BOEKEN
- Onderzoek bevestigt: Harry Mulisch is brandend actueel
- 60 Nederlandstalige schrijvers voor het nieuwe millennium
- Koningin van het ongemak

Ontvang iedere dag het belangrijkste nieuws in uw mailbox

info@laika.be

AANVRAGEN

DEMORGEN.BE

De Morgen op Facebook
De Morgen op Twitter

Raadpleeg het archief

DE KRANT

Info over nieuw abonnement
Info over lopend abonnement
Online krant

OVER DE MORGEN

Contacteer ons
Adverteren
Vacatures

DE PERSGROEP Benelux DIGITAL

© 2015 De Persgroep Digital
Alle rechten voorbehouden
Lees de gebruikersvoorwaarden

Bezoek ook www.volkskrant.nl

LICENSE2PUBLISH go

cim internet